



Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har den 16 mars 2004 beslutat anmoda övriga utskott att senast den 29 april 2004 yttra sig över regeringens skrivelse 2003/04:75 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen. Två motioner har väckts med anledning av skrivelsen, varav en, motion K22 av Gunnar Hökmark m.fl. (m), har överlämnats till lagutskottet för yttrande.

Konstitutionsutskottets anmodan och den överlämnade motionen föranleder följande yttrande från lagutskottet.

Utskottet

Regeringens skrivelse

I skrivelsen lämnar regeringen en redovisning av de åtgärder som regeringen vidtagit med anledning av de riksdagsbeslut som meddelats i riksdagens skrivelser till regeringen. Redogörelsen omfattar huvudsakligen sådana åtgärder som vidtagits under tiden den 1 januari–den 31 december 2003. För att underlätta för utskotten att vid sitt utvärderings- och uppföljningsarbete få en så aktuell bild som möjligt har redovisningen även fått omfatta vissa regeringsbeslut från tiden efter den egentliga redovisningsperiodens utgång. Detta förfarande har använts om riksdagsskrivelserna därigenom har kunnat rapporteras som slutbehandlade. Regeringen lämnar i skrivelsen vidare vissa uppgifter om antalet gällande författningar samt arbetet med regelförbättring, språkvård och det offentliga rättsinformationssystemet.

I 2003 års skrivelse (skr. 2002/03:75) redovisades för lagutskottets del sammanlagt 43 skrivelser, varav 23 som slutbehandlade. Av de riksdagsbeslut som redovisas i årets skrivelse faller sammanlagt 35 skrivelser under lagutskottets beredningsområde, varav 20 ärenden anges som slutbehandlade.

Motionen

I motion K22 av Gunnar Hökmark m.fl. (m) anføres att regeringen under den senaste mandatperioden har underlåtit att efterkomma riksdagens beslut i ett stort antal ärenden. Motionärerna redovisar en handfull tillkännagivanden från riksdagen till regeringen som, enligt motionärernas mening, för länge sedan bort ha föranlett lagförslag eller andra åtgärder från regeringens sida. Bland de i motionen redovisade tillkännagivandena finns ett som initierades av lagutskottet våren 1998 och som gäller en ändring av fastighetsmäklarlagen (1995:400) rörande gränsdragningen mellan fastighetsförmedling och annan mäklarverksamhet (bet. 1997/98:LU15, rskr. 158). Enligt motionärerna är det viktigt att regeringen uppfyller de mål som riksdagen ställer upp och som det finns en politisk majoritet för. I annat fall kan allmänhetens tilltro till det politiska systemet urholkas. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med vad som anføres om regeringens uppfyllande av riksdagens mål.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla att de årliga återrapporteringar som regeringen sedan år 1961 gör till riksdagen i förevarande skrivelser är ett viktigt instrument för att utskotten inom respektive beredningsområde skall kunna följa upp hur riksdagens tidigare beslut har genomförts av regeringen. Det är därför angeläget att regeringens skrivelser utformas på ett lättillgängligt och överskådligt sätt, samtidigt som redovisningen korrekt avspeglar riksdagens beslut och de av regeringen vidtagna åtgärderna.

När det gäller den närmare utformningen av redogörelserna vill lagutskottet, i likhet med vad utskottet gjorde hösten 1999 och hösten 2000 i sina yttranden till konstitutionsutskottet över 1998 respektive 1999 års skrivelser (yttr. 199/20:LUy1 och 2000/01:LU2y), ånyo aktualisera frågan om man från regeringens sida i framtiden inte kunde göra ifrågasvarande skrivelser än mer överblickbara för riksdagen genom att redogörelserna ställdes upp utskottsvis i stället för som hittills departementsvis. Som utskottet anfört tidigare skulle utskotten med en sådan uppställning nämligen inte behöva gå omvägen via det utskottsindelade registret för att finna de för varje utskott aktuella skrivelserna. En sådan ordning skulle dessutom göra skrivelserna mer lättillgängliga för utskottens ledamöter och därutöver ytterligare användbara i utskottens uppföljningsarbete. Med nuvarande teknik torde en sådan redovisningsmetod inte vara något oöverstigligt problem. Enligt lagutskottets mening bör konstitutionsutskottet närmare överväga att förorda en sådan nyordning.

I förevarande ärende har lagutskottet på samma sätt som tidigare år granskat de i skrivelsen upptagna riksdagsbesluten som rör lagutskottets beredningsområde. Granskningen har avsett dels redovisningen i formell mening, dels de åtgärder som regeringen vidtagit och avser att vidta med anledning av skrivelserna. Utskottet har därvid konstaterat att riksdagens skrivelse 2002/03:222 i sin helhet har redovisats som slutbehandlad, trots att riksdagsbeslutet i fråga om avskaffande av förbudet mot återvinning av betalning av skatter och avgifter (moment 5) ännu inte har verkställts (se skr. 2003/04:75 s.

35). Under hand har lagutskottets kansli från Justitiedepartementet inhämtat att momentet av misstag lagts ad acta i samband med att den i ärendet beslutade lagstiftningen promulgerats och att det kommer att föras upp bland de icke slutbehandlade skrivelserna. Utskottet utgår från att så sker utan dröjsmål.

Vad därefter gäller frågan om företagsförmedling och fastighetsmäklarlagen som tas upp i motion K22 vill utskottet upplysa följande. Hösten 1996 tog Fastighetsmäklarnämnden ställning till ett gränsdragningsproblem mellan fastighetsförmedling och annan mäklarverksamhet. Nämnden intog därvid ståndpunkten att en förmedling av juridiska personer som är ägare av fastighet eller förmedling av andelar i sådana personer inte är att betrakta som fastighetsförmedling. Yrkesmässig förmedling av andra rörelser där fastighet ingår bland tillgångarna var däremot, enligt nämnden, att betrakta som fastighetsförmedling.

Våren 1998 behandlade utskottet en motion i vilken Fastighetsmäklarnämndens ståndpunkt kritiserades (bet. 1997/98:LU15). Utskottet delade därvid motionärernas uppfattning att det inte är rimligt att den som står i begrepp att överlåta ett företag, där en fastighet ingår i överlåtelsen och som vill ha hjälp med förmedlingen, i vissa fall skall vara tvingad att utöver en företagsmäklare även anlita en fastighetsmäklare för förmedlingsuppdraget. Till detta kom att det in i det sista kan vara en öppen fråga huruvida ett företag kommer att överlåtas genom att ett bolag byter ägare eller att överlåtelsen sker genom en försäljning av bolagets inkråm. I det senare fallet krävs medverkan av en fastighetsmäklare, men inte i det förra. Förutsättningarna vid förmedlingen av en företagsöverlåtelse som inkluderar en fastighet avviker, framhöll utskottet vidare, i så många väsentliga hänseenden från förmedlingen av en renodlad fastighetsöverlåtelse att det saknas skäl att upprätthålla en lagregel som i vissa fall innebär krav på en fastighetsmäklares medverkan vid en företagsöverlåtelse. Regeringen borde därför, enligt lagutskottets mening, i lämpligt sammanhang återkomma till riksdagen med förslag till ändring i fastighetsmäklarlagen i enlighet med det sagda. Vad utskottet sålunda anförde gav riksdagen som sin mening regeringen till känna (rskr. 1997/98:158).

Frågan har därefter vid ett flertal tillfällen behandlats av utskottet med anledning av motionsyrkanden, senast i februari 2004 i betänkandet 2003/04:LU15. Utskottet konstaterade därvid – efter en ingående redogörelse för vad som förevarit i frågan – att det gått sex år sedan riksdagens tillkännagivande utan att regeringen ens påbörjat något arbete i syfte att få till stånd de av riksdagen begärda lagändringarna. Enligt utskottets mening var en sådan tidsutdräkt oacceptabel. Mot bakgrund av att justitieministern i en interpellationsdebatt den 20 januari 2004 uppgett att arbetet inom Regeringskansliet är inriktat på att en allmän översyn av fastighetsmäklarlagen skall kunna beslutas under år 2004 var det dock, enligt utskottets uppfattning, knappast meningsfullt med ett nytt tillkännagivande i ämnet. Då aktuella motionsyrkanden avstyrktes därför. Riksdagen följde utskottet.

Enligt vad utskottet nu erfarit har man inom Regeringskansliet nyligen påbörjat arbete med att ta fram direktiv till en utredning om en översyn av fastighetsmäklarlagen. Bland annat har Justitiedepartementet den 13 april 2004 kallat till en hearing som skall äga rum den 14 maj 2004. Till hearingen har inbjudits företrädare för bl.a. domstolar, myndigheter och intresseorganisationer på området. Syftet med hearingen är att få kunskap om vilka frågor som bör uppmärksammas i direktiven till den utredning som skall tillsättas. Av en till kallelsen bifogad promemoria framgår att frågan om företagsöverlåtelse där en fastighet ingår i överlåtelsen kommer att aktualiseras vid hearingen.

Med anledning av vad som anförts i motion K22 vill lagutskottet erinra om att konstitutionsutskottet vid flera tidigare tillfällen uttalat att utgångspunkten måste vara att det önskemål som ett tillkännagivande avser bör tillgodoses, men att om det skulle visa sig föreligga omständigheter som hindrar ett genomförande eller om regeringen gör en annan bedömning än riksdagen, regeringen måste kunna underlåta att vidta de åtgärder tillkännagivandet avser, under förutsättning att regeringens bedömning i detta avseende redovisas för riksdagen (se bl.a. bet. 1994/95:KU30, bet. 1995/96:KU30 och bet. 1998/99:KU10).

I fråga om mer än ett år gamla riksdagsskrivelser som inte slutbehandlats har konstitutionsutskottet uttalat att orsakerna till att regeringen inte vidtagit någon åtgärd bör redovisas för riksdagen med uppgift om när åtgärderna beräknas vidtas och att en sådan redovisning fyller ett angeläget behov i utskottens uppföljnings- och utvärderingsarbete (se bl.a. bet. 1998/99:KU10 och 1999/2000:KU10).

Den kritik som lagutskottet uttalade för drygt två månader sedan rörande tidsutdräkten i fråga om det av riksdagen år 1998 begärda förslaget om ändringar i fastighetsmäklarlagen kvarstår, och regeringen kan, enligt lagutskottets mening, inte helt anses ha uppfyllt vad konstitutionsutskottet tidigare uttalat. Med hänsyn till vad som nu har framkommit om påbörjat direktivarbete saknas emellertid, enligt lagutskottets mening, skäl för riksdagen att i förevarande sammanhang vidta någon ytterligare åtgärd vad gäller regeringens handläggning av skrivelse 1997/98:158 med anledning av vad som nu anförts i motion K22.

I likhet med vad lagutskottet anförde hösten 2001 i sitt yttrande till konstitutionsutskottet över 2001 års skrivelse (yttr. 2001/02:LU1y) vill utskottet därutöver med anledning av vad som anförts i motion K22 för sin del ånyo framhålla att det kan finnas olika omständigheter som föranleder att regeringen gör bedömningen att det inte är lämpligt, möjligt eller meningsfullt att vidta ytterligare åtgärder i enlighet med ett riksdagsbeslut. Ett sådant skäl kan vara att saken kommit i ett helt annat läge än vad som var fallet vid tiden för riksdagens beslut, exempelvis genom utvecklingen inom EU eller till följd av internationella åtaganden. Det kan också föreligga omständigheter som gör att regeringen finner att åtgärder med anledning av ett riksdagsbeslut måste anstå under en längre tid. Ett sådant skäl kan – såsom i det ovan redovisade ärendet rörande fastighetsmäklarlagen – vara att frågan lämpligen bör hanteras inom

ramen för ett större lagstiftningsprojekt som, enligt regeringens bedömning, bör komma till stånd först när en viss lagstiftning har varit i kraft en längre tid. I sådana och liknande situationer kan, enligt lagutskottets mening, en lämplig ordning vara att regeringen inom rimlig tid återkommer till riksdagen också i annat lämpligt sammanhang än i den årliga skrivelsen och därvid redovisar skälen för sina ställningstaganden. På så sätt skulle riksdagen via det berörda utskottet få tillfälle att pröva om tillkännagivandet fortfarande är relevant eller om regeringens redovisning bör leda till ett förnyat eller uppdaterat tillkännagivande.

I övrigt föranleder regeringens redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen och motion K22 inga kommentarer från utskottets sida.

Stockholm den 27 april 2004

På lagutskottets vägnar

Inger René

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger René (m), Marianne Carlström (s), Raimo Pärssinen (s), Jan Ertsborn (fp), Hillevi Larsson (s), Yvonne Andersson (kd), Tasso Stafilidis (v), Maria Hassan (s), Bertil Kjellberg (m), Rezene Tesfazion (s), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c), Anneli Särnblad Stoors (s), Henrik von Sydow (m), Niclas Lindberg (s), Johan Löfstrand (s) och Peter Jonsson (s).

Avvikande mening

Inger René (m), Jan Ertsborn (fp), Yvonne Andersson (kd), Bertil Kjellberg (m), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c) och Henrik von Sydow (m) anför:

Enligt vår mening förtjänar regeringens handläggning av riksdagens skrivelse 1997/98:122 om företagsförmedling och fastighetsmäklarlagen stark kritik. Sålunda kan konstateras att det nu har förflutit mer än sex år sedan riksdagens tillkännagivande med en begäran om en ändring i fastighetsmäklarlagen. Trots detta har något lagstiftningsarbete ännu inte inletts. Även om det sent omsider har inletts arbete med att utarbeta direktiv till en utredning är dock regeringens handläggning av riksdagsskrivelsen så pass anmärkningsvärd att det finns anledning för konstitutionsutskottet att påpeka vad som ovan anförts.

I övrigt ansluter vi oss till majoritetens ställningstagande.